

GYS | 2022

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

ŞEF
BİLGİSAYAR İŞLETMENİ
YURT YÖNETİM MEMURU
V.H.K.İ.
ŞOFÖR

GÖREVDE YÜKSELME SINAVLARINA HAZIRLIK

KONU ANLATIMLI
SORU BANKASI

 PEGEM AKADEMİ

Komisyon

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI - ŞEF, BİLGİSAYAR İŞLETMENİ, YURT YÖNETİM MEMURU, V.H.K.İ., ŞOFÖR ISBN 978-0-2021-3125-2

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten uluslararası akademik bir yayınevidir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan WorldCat ve ayrıca Türkiye'de kurulan Turcademy.com tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: 2022, Ankara

Yayın-Proje: Özge Türk
Dizgi-Grafik Tasarım: Gülnur Öcalan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sage Yayıncılık Reklam Matbaacılık San Tic. Ltd. Şti.
Kazımkarabekir Cad. No:97/24 İskitler/Ankara
0312 341 00 02
Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 41356

İletişim

Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.
No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Değerli Okuyucularımız,

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı- Şef, İdari Hizmetler 1.Grup (Yurt Yönetim Memuru, Bilgisayar İşletmeni)– İdari Hizmetler 2. Grup (Memur, V.H.K.İ., Şoför) için hazırladığımız görevde yükselme sınavına hazırlık konu anlatımlı - soru bankası kitabımız, en son yayımlanan sınav ilanındaki konular kapsamında, alanında uzman yazar komisyonumuz tarafından hazırlanmıştır.

Sınava girecek olan adaylarımızın, yayınıımızda bulunan mevzuat konularında yer alan Ek Form veya Örnek Formlara (<http://www.mevzuat.gov.tr/>) İnternet adresinden ilgili Kanun, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Kanun Hükmünde Kararname, Yönetmelik, Tebliğ vb. içeriklerinden erişebileceğinizi belirtiriz. Kitabımızdaki konularda teorik çerçeve net bir şekilde çizilmiş, çözümlü ve cevaplı testlere yer verilmiştir. Okuyucularımıza güncel ve çalışmalarını pekiştirecek yöntemleri sunmak amacıyla özenle hazırlanan bu yayınıımızın sınava hazırlanan siz değerli okuyucularımıza katkı sağlamasını diliyoruz. Kitaba ilişkin sorularınızı pegem@pegem.net adresine e-posta yoluyla ya da 0538 594 92 40 numaralı telefona WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır.

PEGEM Akademi Yayıncılık

Kitap içerisindeki bazı testlerin çözümleri için QR kodu okutunuz.

Karekod okutmak için tavsiye edilen uygulamalar

QR Droid

Qrafter

[pegem.net](https://depo.pegem.net/ailevesosyalhizmetlerbakanligi-memurluk-seflik-cozum.pdf)'ten ulaşmak için

<https://depo.pegem.net/ailevesosyalhizmetlerbakanligi-memurluk-seflik-cozum.pdf>

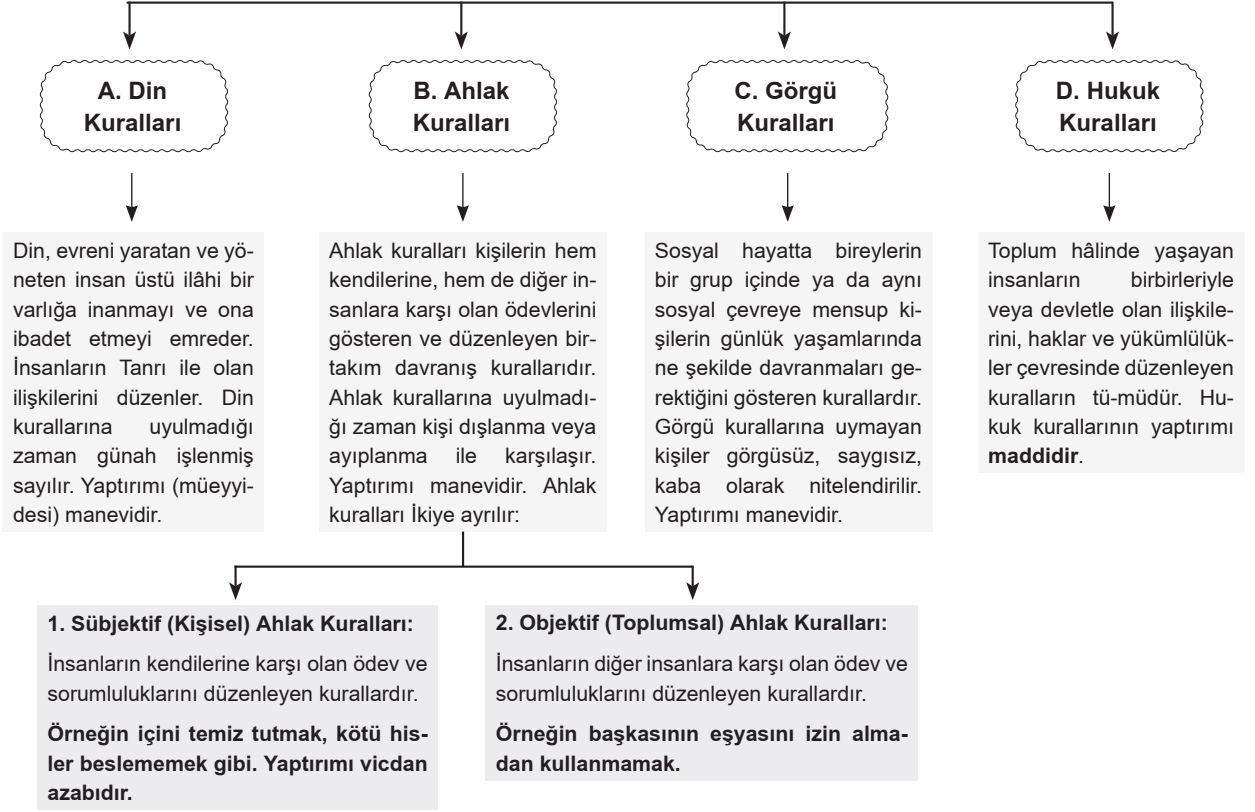
İÇİNDEKİLER

1. T.C. ANAYASASI.....	1
2. GENEL KÜLTÜR	77
3. TÜRKÇE VE DİL BİLGİSİ	255
4. ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ	353
5. 657 SAYILI DEVLET MEMURLARI KANUNU	514
6. 1 SAYILI CUMHURBAŞKANLIĞI TEŞKİLATI HAKKINDA CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ	514
7. 2 SAYILI GENEL KADRO VE USULÜ HAKKINDA CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ.....	514
8. SAYILI ÜST KADEME KAMU YÖNETİCİLERİ İLE KAMU KURUM VE KURULUŞLARINDA ATAMA USULLERİNE DAİR CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ.....	514
9. 5018 SAYILI KAMU MALÎ YÖNETİMİ VE KONTROL KANUNU.....	514
10.4734 SAYILI KAMU İHALE KANUNU.....	514
11.TAŞINIR MAL YÖNETMELİĞİ.....	514
12.RESMÎ YAZIŞMALARDA UYGULANACAK ESAS VE USULLER HAKKINDA YÖNETMELİK.....	514
13.MAL BİLDİRİMİNDE BULUNULMASI HAKKINDA YÖNETMELİK	514
14.GENEL SAĞLIK SİGORTASI KAPSAMINDA GELİR TESPİTİ, TESCİL VE İZLEME SÜRECİNE İLİŞKİN USUL VE ESASLAR HAKKINDA YÖNETMELİK.....	514
15.AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI PERSONELİ GÖREVDE YÜKSELME VE UNVAN DEĞİŞİKLİĞİ YÖNETMELİĞİ	514
16.AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ATAMA VE YER DEĞİŞTİRME YÖNETMELİĞİ	514
17.AİLE VE SOSYAL HİZMETLER UZMANLIĞI YÖNETMELİĞİ.....	514
18.AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI DİSİPLİN AMİRLERİ YÖNETMELİĞİ	514

TEMEL YURTTAŞLIK BİLGİSİ

SOSYAL DÜZEN KURALLARI

Topluluk hâlinde yaşamının bir sonucu olarak kurallara gereksinim duyulmuştur. Sosyal düzeni sağlayan bu kurallar; **din, ahlak, görgü** ve **hukuk** kurallarıdır. Kişiler sosyal hayattaki ilişkilerinde bu kuralların koymuş olduğu “emir” ve “yasaklara” uygun biçimde davranmak zorundadırlar. Aksi hâlde, birtakım tepkilerle karşılaşılırlar. Bu tepkiye genel olarak **yaptırım (müeyyide)** denir.

NOT

*Din, ahlak ve görgü kurallarının; ayıplama – hor görme – dışlama – günahkâr olma gibi **manevi** yaptırımları (müeyyide) vardır. Hukuk kurallarının yaptırımı ise **maddidir**. Hukuk kurallarını diğer sosyal düzen kurallarından ayıran temel özellik **maddi** yaptırımlar içermesidir.*

NOT

Yaptırımın maddi olması demek, bir hukuk kuralına aykırılık hâlinde devletin, kamu gücünü kullanarak hukuk kurallarını ihlal eden kimsenin bu aykırı davranışın sonucuna katlanmasını sağlamasıdır.

Bu amaçlar şöyle açıklanabilir:

- Toplum yaşamını düzenleme amacı
- Toplum gereksinimlerini karşılama amacı
- Adaleti gerçekleştirme amacı
- Hürriyeti ve eşitliği sağlama amacı
- Hukuksal güvenliği sağlama amacı

NOT

Mutlak eşitlikten kastedilen şey, kişilerin kişisel ve özel durumlarına bakılmaksızın kanunların herkese eşit uygulanmasıdır. Nispi eşitlikten kastedilen şey ise benzer durumda bulunanların benzer muameleye tabi tutulmasıdır. Hukukun sağlamaya çalıştığı eşitlik nispi eşitliktir.

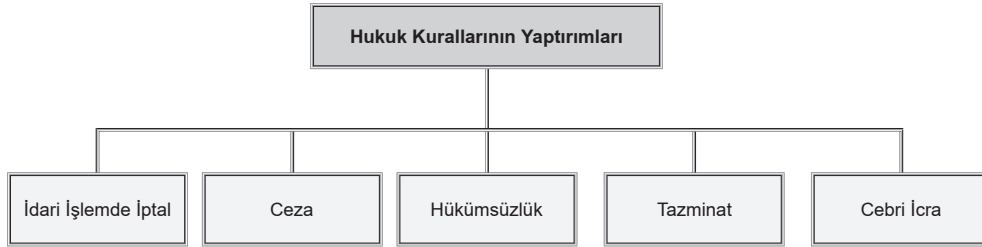
Hukuk Kurallarının Amaçları

Hukuk, toplum yaşamını düzenleme, sosyal gereksinimleri karşılama ve adalet düşüncesini gerçekleştirme amaçlarına yönelmiştir.

Hukuk Kurallarının Yaptırımları

- Yaptırım (müeyyide) herhangi bir hukuk kuralının koyduğu emir ve yasaklara uygun davranmama, onun yap dediğini yapmama veya yapma dediğini yapma durumunda karşılaşılabilecek tepkidir.
- Taraflar arası eşitlik ve irade serbestisine dayanan özel hukukun yaptırımlarını, hukuki bir yükümlülüğü yerine getirmeyi reddeden kimseye karşı zor kullanarak yükümlülüğünü yerine getirtme anlamındaki “**cebri icra**”, kusurlu ve hukuka aykırı eylemle verilen zararın aynen ya da nakden karşılanması anlamındaki “**tazminat**” ve hukuka aykırı işlemin **yokluk, mutlak butlan, nisbi butlanla** batıl sayılması anlamındaki “**hükümsüzlük**” olarak ayırt etmek mümkündür.

- Kamu hukuku yaptırımları ise, kamu hukuku dalları olan ceza hukukunun, vergi ve idare hukukunun yaptırımlarıdır. Ceza hukukuna adını veren yaptırım, “**ceza**” yaptırımıdır.
- İdare hukuku yaptırımları, idareye uygulanan ve idarenin uyguladığı yaptırımlar olarak ikiye ayrılır:
- İdareye uygulanan yaptırımlar, idarenin hukuka aykırı “**idari işleminin iptali**” ve hukuka aykırı işlem ve eylemlerden doğan zararın karşılanması amacıyla **tam yargı davası yoluyla tazminattir.**”
- İdarenin uyguladığı yaptırımlar “idarenin personele ilişkin uyguladığı yaptırımlar” (disiplin yaptırımları) ve “idarenin düzeni korumak veya bozulan düzeni yeniden ihdas etmek üzere kararlaştırdığı ve uyguladığı yaptırımlar” (idari yaptırımlar, kolluk tedbirleri ve idari cebri icra) olarak ayırmak mümkündür.

A. KAMU HUKUKU YAPTIRIMLARI

1. İdare Hukuku Yaptırımları

- İdare hukukunda yaptırımlar ikiye ayrılır. Birincisi idarenin kişilere uyguladığı yaptırımlardır. Bunlara; iş yeri kapatma cezası, memurun meslekten çıkarılması cezası, trafik cezası, öğrencinin okuldan uzaklaştırılması, disiplin cezaları gibi cezalar örnek verilebilir. İkincisi ise idarenin bizzat kendisine uygulanan yaptırımlardır. Kişiler, idarenin yaptığı işlemlerin hukuka aykırı olduğunu düşünüyorlarsa **idari yargıda** idari işlemin ortadan kaldırılmasını (**idari işlemin iptali**) talep edebilirler veya bu hukuka aykırı işlemlerinden zarara uğramışlarsa yine idari yargıda idareden zararlarını (**tam yargı davası**) tazmin edebilirler. **İptal** ve **tam yargı** yaptırımları idareye uygulanan yaptırımlardır.

NOT

Ülkemizdeki idari yargı yerleri; Danıştay, bölge idare mahkemesi, idare ve vergi mahkemeleridir.

2. Ceza Hukuku Yaptırımları

- Ceza hukuku alanında yaptırımın adı “**ceza**”dır. **Kanunun** (T.C.K.) suç saydığı filleri işleyen kişilere **adli makamlarca** uygulanır. Kanun (TBMM çıkarır) dışında hiçbir hukuk kuralı ile suç ve ceza konulamaz. Buna evrensel bir hukuk ilkesi olarak “suçta ve cezada kanunilik ilkesi” denir. Yaptırım cezaları hapis ve adli para cezaları olarak ikiye ayrılır.

Hapis cezaları ise;

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası
- Müebbet hapis cezası ve
- Süreli hapis cezalarıdır.

NOT

Anayasanın 38. maddesine eklenen “Ölüm cezası ve genel müsadere cezası verilemez.” hükmü ile ölüm cezası hukuk düzenimizden tamamen çıkarılmıştır.

B. ÖZEL HUKUK YAPTIRIMLARI

- Özel hukuk yaptırımları “işlemleri hükümsüzlüğü”, “**cebri icra**” ve “**tazminat**” olmak üzere üçe ayrılır:

A. İşlemlerin Hükümsüzlüğü

- Hükümsüzlük hukuki işlemlerdeki hukuka aykırılıklara ya da sakatlıklara bağlanan hukuki sonuçlardan biridir. Hükümsüzlük üçe ayrılır:

1. Yokluk

- Hukukun bir hukuki işlemin var olması için öngördüğü **kurucu unsurlarında** eksiklik söz konusu ise yokluk yaptırımından bahsedebiliriz. Bir hukuki işlemin hukuk hayatında var olması için gerekli olan bu kurucu unsurlardan bir ya da birkaçının olmaması hâlinde, o işlem hukuk hayatında hiç yapılmamış yani doğmamış sayılır. Kişilerin nasıl evleneceği kanunda belirtilmiştir. Yokluğa imam nikahı ile yapılan veya aynı cinsten kişiler arasında yapılan evlilikleri örnek verebiliriz.
- Yoklukla malul olan bir işlemin geçersizliğini sağlamak için bir dava açılmasına gerek olmadığı gibi böyle bir işlemde de bir hak ya da yükümlülük doğmaz.

2. Butlan

- Bir hukuki işlemin hukuk dünyasında var olup, ancak tarafların istediği sonuçları hukukun öngördüğü geçerlilik şartlarındaki eksiklik nedeniyle doğurmadığı duruma **geçersizlik** adı verilir.

Bu hâller kendi içinde mutlak ve nispi butlan olarak ikiye ayrılır:

a. Mutlak butlan: Hukuki işlem kanunun aradığı kurucu unsurlara sahip olmakla birlikte, **kanunun emredici hükümlerine** aykırılık (kamu düzenine, kişilik haklarına, genel ahlaka ve adaba aykırı) var ise kesin hükümsüz olur. Örneğin A'nın uyuşturucuyu B'ye satma konusunda B ile bir sözleşme yapması, bir kimsenin, teyzesi, halası, amcası veya dayısı ile evlenmesi, akıl hastası birinin evlenmesi mutlak butlan ile hükümsüzdür. Burada hukuki işlem doğmuştur ancak geçerlilik şartları yoktur. Hukuki işlem yapıldığı andan itibaren geçersizdir. Taraflar sonradan bu hukuki işlemlere geçerlilik kazanıramazlar.

b. Nispi butlan: Hukuki işlemin, kanunda aranan kurucu unsurlara sahip ve kanunun emredici hükümlerine de uygun olması ancak **işlemi yapan iradede geçici bir sakatlık olması** durumudur. İradeyi sakatlayan hâller geçici durumlardır. Bunlar **hata, hile, aldatma, korkutma** gibi sakatlık hâlleridir. Burada hukuki işlem doğmuştur ve geçerlidir. Ancak geçici suretle bir irade sakatlığı söz konusudur. Başta geçerli olan hukuki işlem iradesi sakatlanan kişinin mahkemeden talebiyle geçersiz hâle gelir. Sarhoşken veya hipnoz altındayken evlilik sözleşmesini imzalayan bir kişinin bu sakatlığı sonradan mahkeme kararıyla ortadan kaldırması nispi butlana örnek olarak gösterilebilir.

NOT

Mutlak butlanda davayı cumhuriyet savcısı açabilirken nispi butlanda ise davayı sadece mağdur taraf açabilir. Mutlak butlanla sakat işlemler zamanaşımına uğramaz, her zaman ileri sürülebilir. Nispi butlan ile sakat işlemlerde ise 6 ay ve 5 yıl gibi hak düşürücü süreler vardır.

3. Tek Taraflı Bağlamazlık (İptal Edilebilirlik)

- Bir hukuki işlemin geçerliliğinin belirli bir kişi veya makamın onayına bağlı olduğu hâlde bu onay alınmadan yapılması durumunda hukuki işlemin geçersiz sayılmasıdır. Örneğin velisinin onayı olmadan 17 yaşındaki bir kişinin yetişkin birisi ile yaptığı satış sözleşmesi küçüğü bağlamazken yetişkini bağlar. Velisi sonradan onaylarsa, sözleşme iki taraf için de geçerlilik kazanır. Velisi onay vermezse hukuki işlem tek taraflı bağlamazlık ile hükümsüz olur.

B. Cebri İcra

- Cebri icra herhangi bir borç ya da yükümlülüğün borçlu veya yükümlüsü tarafından rızasıyla yerine getirilmemesi durumunda devlet gücü aracılığıyla yerine getirilmesini sağlama amacı güden yaptırımdır.

NOT

Ülkemizde özel hukuk kaynaklı borç için özgürlükten alıkonulma cezası yasağı bulunduğu için devlet, ancak borçlunun mal varlığına el koyar, bunları sattırır ve alacaklıların alacağını karşılamasını sağlar. Eğer mal varlığı borcunu ödemeye yetmiyorsa kişi için hapis veya diğer özgürlükten yoksun kılıcı ceza verilemez, ancak borç varlığını devam ettirir.

C. Tazminat

- Hukuk kuralını ihlal etmek suretiyle bir kimsenin başkasına zarar vermesi hâlinde, verdiği zararı gidermesine tazminat denir. Tazminat kusurlu bir hareket ile veya sözleşme ile üstlenilen yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle karşı tarafa, uğramış olduğu zararın mümkünse aynen, mümkün değilse bir miktar para ödemek suretiyle veya diğer biçimlerle karşılanmasına yönelik bir yaptırımdır.
- Tazminat maddi veya manevi olabilir. Maddi tazminat, uğranılan zararın para ile ölçülebilir bir nitelik taşıması, manevi tazminat ise bunun kişide acı, elem, keder oluşturmaya anlamına gelir.

HUKUK TÜRLERİ

A. Pozitif (Müspet-Yürürlükteki) Hukuk

- Bir ülkede belirli bir dönem yürürlükte olan **yazılı** (anayasa, kanun, cumhurbaşkanı kararnamesi...) ve **yazısız** (örf ve adet hukuku) hukuk kurallarının tamamına denir. Pozitif hukuk yürürlükte olan yazılı ve yazısız bütün hukuk kurallarıdır.

B. Mevzu Hukuk

- Bir ülkede **yetkili makamlar tarafından** yapılan, yürürlükte olan hukuk kurallarının tümüne denir. Yetkili makamlar tarafından konulan yazılı kurallara **mevzuat** denir.

NOT

Pozitif hukuk ile mevzu hukuk arasındaki fark; pozitif hukukun yazılı olsun veya olmasın yürürlükteki tüm kuralları ifade ettiği hâlde; mevzu hukukun, sadece yazılı olan yani yetkili organlarca konulmuş bulunan yürürlükteki hukuk kurallarını kapsamasıdır.

C. Tarihi Hukuk

- Yürürlükte olmayan hukuka tarihî hukuk denir. Örneğin 1921 Anayasası veya Mecelle-i Ahkam-ı Adliye tarihî hukuktur.

D. Tabii – Doğal Hukuk

- Toplum ihtiyaçlarını temel alan, daha adil, daha iyi olması istenilen hukuktur. Olan değil, olması gereken hukuktur.

Hukuk Kurallarının Temel Nitelikleri

Genellik

Hukuk kurallarının aynı durumda bulunan herkese aynı şekilde uygulandığını gösterir.

Soyutluk

Hukuk kurallarının tek bir durum için değil, aynı özelliği gösteren her durum için geçerli olduğu anlamına gelir.

Süreklilik

Hukuk kuralının, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren kaldırılıncaya kadar geçerli olduğunu gösterir.

Kişilik dışı olma

Hukuk kurallarının kişilik dışı olması, kuralın kişiye yönelik olmaması, kişi ismi verilmeden ona muhatap olanlara uygulanmasıdır.

Yaptırıma dayalı olma

Hukuk kurallarının yaptırıma dayalı olması, kurala uyulmaması durumunda devletin gücünün kişiye uygulanmasıdır.

HUKUK KURALLARININ ÇEŞİTLERİ

A. Emredici Hukuk Kuralları

- **Aksine işlem yapılması mümkün olmayan** hukuk kurallarıdır. Emredici hukuk kuralları, kamu düzenini, kişilik haklarını, genel ahlakı ve adabı korumak için konulmuş kurallardır. Emredici hukuk kurallarının en belirgin özelliği kesin, bağlayıcı ve aksine davranmanın mümkün olmayışdır.
- Örneğin Medeni Kanun'da "Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında, kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında evlenme yasağı vardır." hükmü emredici hukuk kuralıdır.

B. Yedek Hukuk Kuralları: 2'ye ayrılır:

1. Tamamlayıcı Hukuk Kuralları

- Aksi kişiler tarafından kararlaştırılabilen fakat aksi kararlaştırılmadığı zaman uygulama alanı bulan kurallara denir. Kanunlarda bu hukuk kurallarının uygulanma sebebi; meydana gelen boşlukları doldurmak ve muhtemel uyuşmazlıkları önlemektir.
- Örneğin Borçlar Kanunu'na göre, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça veya aksine bir âdet bulunmadıkça, satıcı ve alıcı borçlarını aynı anda ifa etmekle (tamamlayıcı hukuk kuralı) yükümlüdürler. İş Kanunu'na göre, genel bakımdan çalışma süresi haftada en çok kırk beş saattir. Aksi kararlaştırılmamışsa bu süre, işyerlerinde haftanın çalışılan günlerine eşit ölçüde bölünerek uygulanır.

2. Yorumlayıcı Hukuk Kuralları

- Bir sözleşmede kullanılan ve birden fazla anlama gelen beyan ve eylemlerin ne anlama geldiğini açıklayan hukuk kurallarıdır.
- Örneğin Borçlar Kanunu'nda yer alan "Borcun ifası için bir ayın başlangıcı veya sonu belirlenmişse, bundan ayın birinci ve sonuncu günü; ayın ortası belirlenmişse, bundan da ayın onbeşinci günü anlaşılır." hükmü bu durumu açıklığa kavuşturan yorumlayıcı bir kuraldır.

NOT

Tamamlayıcı kurallar ile yorumlayıcı kurallar arasında bazı benzerlikler bulunmakla birlikte, ikisini birbirinden ayıran en önemli husus, tamamlayıcı kuralların boşluk doldurucu olmalarına karşılık, yorumlayıcı kuralların ifadelerin nasıl anlaşılması gerektiğini belirleyen kurallar olmasıdır.

C. Tanımlayıcı Hukuk Kuralları

- Bir hukuki kavramın, bir müessesenin hangi anlama geldiğini açıklayan kurallardır.
- Örneğin Medeni Kanun'un, "Yerleşim yeri, bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir." hükmü veya "Erginlik, on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar." hükmü tanımlayıcı hukuk kurallarına örnek verilebilir.

TEST

1.

- I. Genellik
- II. Sürelilik
- III. Kişilik dışı olma
- IV. Maddi yaptırım olma

Yukarıdakilerden hangileri hukuk kurallarının temel nitelikleri arasında yer almaz?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve IV
- D) I, II ve III

2. **Bir ülkede yetkili makamlarca konulan yürürlükte olan hukuk kurallarının tümüne ne ad verilir?**

- A) Mevzu hukuk
- B) Pozitif hukuk
- C) Tarihi hukuk
- D) İdeal hukuk

3. **Hukuk kuralları arasında aksine işlem yapılması mümkün olmayan kurallara ne ad verilir?**

- A) Emredici kurallar
- B) Tamamlayıcı kurallar
- C) Yedek kurallar
- D) Tanımlayıcı kurallar

4. **Aşağıdakilerden hangisi hukuk kurallarının amaçlarından biri değildir?**

- A) Hukuki güvenliğin sağlanması
- B) Toplumsal düzenin sağlanması
- C) Dirlik ve esenliğin sağlanması
- D) Mutlak eşitliğin sağlanması

5. **Toplum içinde yaşayan insanların ihtiyaçları göz önüne alındığında akıl yoluyla ulaşılabilen ve adalet fikrine dayanan kurallar, hukukun hangi anlamını ifade eder?**

- A) Dogmatik hukuk
- B) Hukuk sosyolojisi
- C) Doğal hukuk
- D) Mevzu hukuk

6. **Ayırt etme gücü bulunmayan 35 yaşındaki Ahmet ile ayırt etme gücüne sahip 30 yaşındaki Burcu arasında yapılan hukuki işlemin yaptırımı aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?**

- A) Mutlak butlan
- B) Nispi butlan
- C) Tek taraflı bağlamazlık
- D) Ceza

7. **Aşağıdaki hukuki işlemlerden hangisine uygulanacak yaptırım iptal edilebilirlik (nispi butlan) yaptırımıdır?**

- A) Resmi evlendirme memuru olmadan yapılan evlilik sözleşmesi
- B) Ahlaka aykırı yapılmış evlilik sözleşmesi
- C) Ayırt etme gücü olmayan biriyle yapılan evlilik sözleşmesi
- D) Ölüm korkusu altında yapılan evlilik sözleşmesi

8. **Aşağıdakilerden hangisi Türk pozitif hukuku kapsamında yer almaz?**

- A) 1982 Anayasası
- B) Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye
- C) Türk Medeni Kanunu
- D) Ticari alanda kabul edilen örf ve adet kuralları

9. Medeni Kanun'un aile hukuku ile ilgili hükümlerini düzenleyen 124. maddesinde yer alan "Erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez." hükmü ne tür bir hukuk kuralıdır?

- A) Emredici
- B) Yorumlayıcı
- C) Tamamlayıcı
- D) Yedek

10. Borçlar Kanunu'nun 207. maddesinin b fıkrasındaki "Sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça veya aksine bir âdet bulunmadıkça, satıcı ve alıcı borçlarını aynı anda ifa etmekle yükümlüdürler." hükmü ne tür bir hukuk kuralıdır?

- A) Emredici
- B) Tamamlayıcı
- C) Yedek
- D) Tanımlayıcı

11. Memur atama işleminin hukuka aykırı bir şekilde geçersiz sayılmasına bağlanacak yaptırım ve dava konusu mahkeme hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Yokluk – Sulh hukuk mahkemesi
- B) Tazminat – Vergi mahkemesi
- C) İptal – İdare mahkemesi
- D) Ceza – Asliye ceza mahkemesi

12. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de mer'i – tarihi hukuk kapsamında yer alan kurum ve kurallar arasında değerlendirilemez?

- A) Mecelle-i Ahkam-ı Adliye
- B) 1921 Anayasası
- C) Kanunuesasi
- D) 1982 Anayasası

13. Aşağıdakilerden hangisi yorumlayıcı hukuk kuralıdır?

- A) Kanunda gösterilen ayrık durumlar saklı kalmak üzere, ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri hukukî sonuç doğurmaz.
- B) Genel bakımdan çalışma süresi haftada en çok kırk beş saattir. Aksi kararlaştırılmamışsa bu süre, işyerlerinde haftanın çalışılan günlerine eşit ölçüde bölünerek uygulanır.
- C) Yerleşim yeri, bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir.
- D) Borcun ifası için bir ayın başlangıcı veya sonu belirlenmişse, bundan ayın birinci ve sonuncu günü; ayın ortası belirlenmişse, bundan da ayın onbeşinci günü anlaşılır.

14. Aşağıdakilerden hangisi diğerlerinden farklı bir ceza türüdür?

- A) Trafik cezası
- B) Süreli hapis cezası
- C) Müebbet hapis cezası
- D) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası

15. Aşağıda verilen hukuka aykırılıklar ve bu hukuka aykırılıklara uygulanacak yaptırım türü hangisinde yanlış verilmiştir?

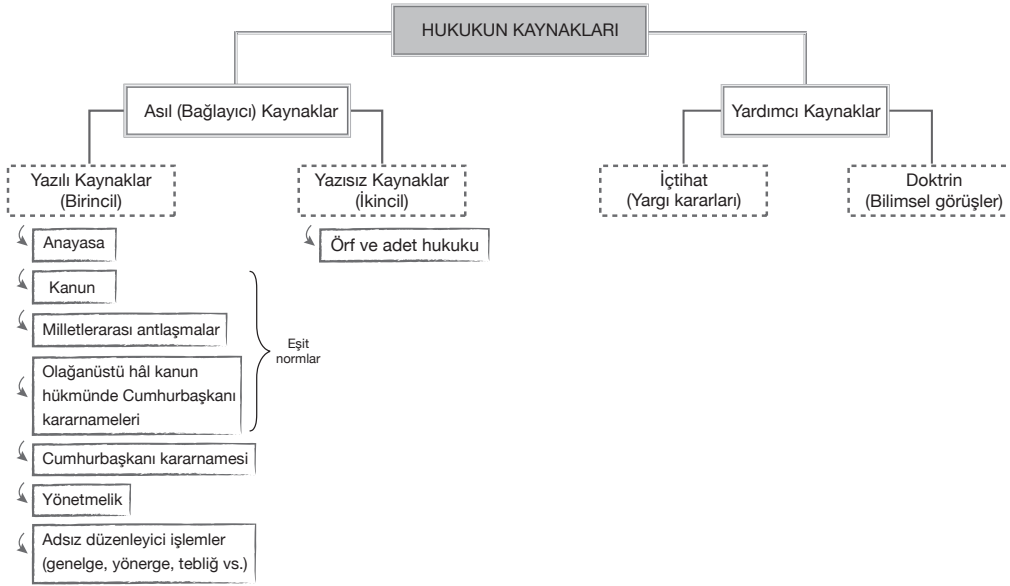
- A) Hukuka aykırı kamulaştırma işlemi – iptal
- B) İmzasız senet – yokluk
- C) Sözleşmenin haksız feshi – tazminat
- D) Uyuşturucu satım sözleşmesi – nispi butlan

HUKUKUN KAYNAKLARI

Hukukun Uygulanması ve Kaynakları

- Medeni Kanun'unun 1. maddesine göre, kanun, sözüyle ve özüyle değindiği bütün konularda uygulanır. Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hâkim, örf ve âdet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir. Hâkim, karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır.

- Buna göre, bağlayıcı kaynaklar, yazılı kaynaklar olan anayasa, kanunlar, milletlerarası antlaşmalar, olağanüstü hâl kanun hükmünde kararname, cumhurbaşkanı kararnameleri, yönetmelikler ve adsız düzenleyici işlemler (genelge yönerge, tebliğ vs.) ile yazısız kaynak olan örf ve âdet hukukudur. Bağlayıcılığı olmayan kaynaklar ise bilimsel görüşler (doktrin) ve yargısal kararlardır (içtihat).

A. Asıl Kaynaklar

1. Yazılı Kaynaklar(Mevzuat)

- Yazılı kaynaklar, bir ülkede belli bir zamanda yürürlükte bulunan ve devletin yetkili organları tarafından konulmuş hukuk kurallarıdır. Yazılı kaynaklara kısaca **mevzuat** denir.

Anayasa: Devletin temel yapısını, niteliğini, hükümet modelini, yasama-yürütme-yargı organlarını, bu kuvvetler arasındaki ilişkileri, vatandaşların sahip olduğu temel hak ve hürriyetleri düzenleyen en temel nitelikte genel ve soyut hukuk kurallarına "Anayasa" adı verilir.

Kanun: Yasama organı tarafından tarafından düzenlenen genel, sürekli, soyut, yazılı hukuk kurallarıdır.

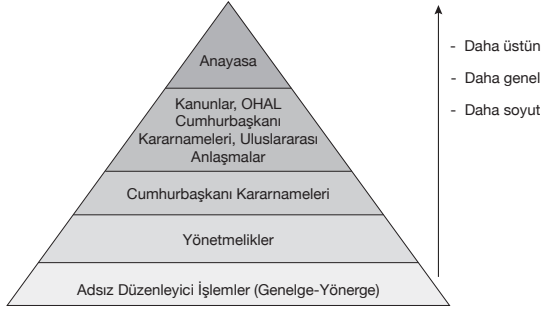
Milletlerarası Antlaşma: İki veya çok taraflı olarak çeşitli konularda devlet arasında düzenlenen kanunlar ile eşdeğer kurallardır.

Olağanüstü Hâl Kanun Hükmünde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi: Cumhurbaşkanlığı tarafından olağanüstü hâlin gerekli kıldığı konularda çıkarılan TBMM'nin onayı ile şekli ve organik anlamda kanun gücü kazanan, kanunlar ile eşdeğer yazılı hukuk kurallarıdır.

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi: Cumhurbaşkanlığı tarafından yürütme yetkisine ilişkin konularda çıkarılan kanunla çatıştığında kanunun üstün geldiği yazılı hukuk kurallarıdır.

Yönetmelik: Cumhurbaşkanlığı, bakanlıklar ve kamu tüzel kişilerinin kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla çıkardıkları yazılı hukuk kurallarıdır.

Genelge: Kanun ve yönetmeliklerin uygulanmasında yol göstermek, bir konuyu çeşitli birimlere iletmek, resmî işlerde üst makamların alt makamları belli konulara bilgilendirmek ve onları yönlendirmek üzere gönderdikleri yazıdır.

Normal Hiyerarşisi

- Yazılı kaynaklar arasında bir hiyerarşi vardır. Üstten alta doğru sıralanan bu hiyerarşi, alttaki kuralın bir üsttekine aykırı olmamasını, yani alttaki kuralların üsttekilere uygun olması zorunluluğunu ifade eder.

2. Yazısız Kaynaklar

Medeni Kanun Madde 1: Hakkında kanuni bir hüküm bulunmayan sorunda hakim, örf ve adet hukukuna göre... hükmeder." Yani, hukukun yazılı kaynaklarında bir hukuki uyumsuzluğu çözmek için herhangi bir kural yoksa, hâkim örf ve adet hukukuna başvuracak ve örf ve adet kuralları ile uyumsuzluğu çözecektir.

Bir "örf ve adet hukuku kuralı"ndan bahsedebilmek için üç unsura gerek vardır:

Sürekli Uygulanma: Bir davranış kalıbının, belli bir toplum içinde ve belli bir bölgede uzun süredir benimsenerek istikrarlı bir süreklilik içinde tekrarlanıyor olması sürekli uygulama unsurunu oluşturur. Buna örf ve adet kuralının "**maddi unsuru**" denir.

Genel İnanış: Toplumda benimsenen ve sürekli uygulanan bir davranış kalıbının örf ve adet kuralı hâline gelebilmesi için, ayrıca o davranış kalıbına uyulmasının o topluluk açısından bir zorunluluk olarak görülmesi de gerekir. Bu "zorunluluk inancı" örf ve adet kuralının "**manevi unsur**"unu oluşturur.

Hukukilik Unsuru: Bir örf ve adetin hukuk kaynağı olabilmesi için aynı zamanda, hukuk düzeni tarafından benimsenmiş olması gerekir.

NOT

Özel hukuk alanında uygulama bulan örf ve adet hukuku, kamu hukuku alanında yer bulmamaktadır. Anayasa, idare, vergi veya ceza hukuku gibi bazı hukuk dalları nitelikleri itibarıyla örf ve adetlerin hukuk kuralı olarak uygulanmasına izin vermez.

B. Yardımcı Kaynaklar

- Anayasa, kanun, cumhurbaşkanı kararnamesi, yönetmelik gibi yazılı kaynaklar ve örf ve adet gibi yazısız kaynak varsa, bir uyumsuzluğun çözümünde hâkim öncelikle bu kaynaklara bağlıdır. Bu nedenle bu kurallar asli (esas) niteliktedir. Buna karşın hâkimin bir uyumsuzluğu çözerken başvurduğu, doktrin ve içtihatlar gibi başka kaynaklar da vardır. Ancak hâkim bu kaynaklardan sadece yararlanır. Bu kaynaklara uymak zorunda değildir. Bu nedenle bu kaynaklara "**yardımcı kaynaklar**" denir.

Medeni Kanun M.1: "Hakim, karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır."

Bunlar ikiye ayrılır:

1. Doktrin (Öğreti) (Bilimsel Görüşler): Tartışmalı olan hukuki konularda hukuk adamlarının daha önceden ileri sürmüş oldukları, görüş, düşünce ve yorumlardır.

2. İçtihatlar (Yargı Kararları): İçtihat, mahkemeler tarafından verilen kararlardan çıkan hukuk kurallarıdır.

NOT

Yargısal içtihatlar hakimi bağlayıcı değildir. Ancak Yargıtay Kanunu'nun 45. maddesinde yer alan "**İçtihadî birleştirme kararları**" benzer hukuki konularda Yargıtay genel kurullarını, dairelerini ve adliye mahkemelerini bağlar." hükmü bunun istisnasıdır. Hâkim bu içtihatlara uymak zorundadır. Dolayısıyla **İçtihadî birleştirme kararları** hukukun yazılı kaynakları içerisinde yer alır ve Türk hukukunda **kanun** değerinde olduğu kabul edilmektedir.

HUKUK KURALLARININ UYGULANMASI

Üst Kanun İlkesi: Birbiri ile çatışan iki hukuk kuralı arasında astlık-üstlük ilişkisi varsa, üst kuralın dediği olur, alt kural ihmal edilir.

Sonraki Kanun İlkesi: Normlar hiyerarşisinde aynı düzeyde yer alan ve birbirleriyle çatışan iki hukuk kuralı varsa, bunlardan sonraki tarihte yürürlüğe giren kuralın, önceki kuralı zımnen ilga ettiği kabul edilir.

Özel Kanun İlkesi: Aynı düzeyde yer alan ve aynı düzeyde iki hüküm arasında çelişki varsa, özel hüküm niteliğindeki hüküm uygulanır, genel hüküm niteliğindeki ise ihmal edilir.

Mülkiyet İlkesi: Bir devletin kanunu, bu devletin ülkesinin sınırları içerisinde yerli ve yabancı herkese uygulanır. (Kamu hukukunda uygulanır.)

Şahsiliyet İlkesi: Bir devletin vatandaşı yabancı ülkede bulunsun bile yine vatandaşı olduğu ülkenin kanunlarına tabidir. (Özel hukukta uygulanır.)

Yürürlüğe Girme: Kanunlar, Cumhurbaşkanı kararnameleri ve yönetmelikler ile diğer düzenlemeler, ayrıca bir yürürlük tarihi belirtilmemiş ise Resmi Gazete’de yayımlandığı gün yürürlüğe girer. (10 sayılı Cumhurbaşkanı Kararnamesi, madde 7)

Geçmişe Etkili Olmama: Kanunlar geçmişe etkili olamaz. Yasa yürürlüğe girdiği tarihten sonraki olay ve kişilere uygulanır. Kazanılmış haklar saklıdır. Bu, hukuk güvenliği ilkesinin sonucudur. Kanunsuz suç ve ceza olmaz. Ancak lehte olan kanunlar geçmişe yürütülebilir.

HUKUK KURALLARININ YORUMU

- Yorum, öğretide özellikle yapan kişi, organ ya da makama göre bir tasnife (sınıflandırmaya) tabi tutulmaktadır.

Yasama yorumu, yargısal yorum ve bilimsel yorum olmak üzere üçe ayrılır:

a. Yasama yorumu; kanun koyucunun kendisi tarafından yapılan yorumdur. 1924 Anayasası döneminde TBMM’nin yetkileri arasında sayılmıştır ve uygulanmıştır. Günümüzde uygulanması yoktur. Yasama yorumu, kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırıdır, yargı kuvvetini yasama organına bağlamaktadır.

b. Yargısal yorum; mahkemelerin bakmakta oldukları hukuki ihtilafları (uyuşmazlıkları) çözerken, diğer bir deyişle soyut kuralları önlerindeki somut olaya uygularken, hukuki metnin anlam, içerik ve kapsamını tespit ederek ve sadece o olayla ilgili olarak bir yorumda bulunmalarına denir.

c. Bilimsel yorum; hukuk kurallarının, hukuk bilimi ile uğraşan bilim adamları tarafından bilimsel makaleler ve sistematik eserlerde teorik biçimde yorumlanmasıdır.

- **Deyimsel yorum yönteminde (lafzî yorum),** kanunun mantık ve deyim bakımından anlamını araştırmak esastır. Kanun metninde kullanılan kelimelerden, o hükmün ne anlama geldiği saptanmaya çalışılır.
- **Tarihsel yorum yönteminde,** kanun koyucunun iradesinin araştırılması esastır. Bu yapılırken, kanunun hazırlık çalışmalarına, komisyon ve Meclisteki konuşmalara, tartışmalara ve kanunun gerekçesine bakmak ve bunlardan yararlanmak gerekmektedir.
- **Amaçsal yorum yönteminde,** kanunlar uygulandığı zamanın gereklerine ve anlayışına göre yorumlanırlar. Kanunlar yorumlanırken, kanun metni yanında, kanunun amacını ve özellikle zamanın ihtiyaçlarını ve devrin anlayışını da gözden uzak tutmamak gerekmektedir. Bu yorum yöntemi uyarınca, kanunların statik yapısı ile hayatın dinamik gerçekleri arasındaki çelişkiyi gidermek hâkimin görevi kabul edilmektedir.

YORUM YÖNTEMLERİ

- Kanun hükmünü yorumlama yöntemlerini genel olarak üç ana grup altında toplamak mümkündür. Bunlar; deyimsel, tarihsel ve amaçsal yorum yöntemleridir.